

ΔΡΑΜΑΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΤΟ ΣΦΑΛΜΑ ΕΝΟΣ ΖΟΓΡΑΦΟΥ

Ποιες ήταν οι Γουσταύος Γκρήφ. Το καλλιτεχνικό του ένεργ. Ο πίνακας του «Παραμυθισμ. Το μοντέλο του. Η όραση Μπέρτα. Στην έρημη ακραγιά. Μία μορφή δίχ. Η οκτανδαλδης αποκάλυψις του δικηγόρου Μπερνστάιν. Οι έχθροι του Γκρήφ εξεγειρονται. Το σκάνδαλο. Ο έρωσ ενός καλλιτέχνου. Το είκτρο τέλος της Μπέρτας, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Δεν είνε λίγοι οι καλλιτέχναι, που έπεισαν θύματα των ταπεινών ενστίκτων. είνε γοντροκεφαλιάς και της εχθροπαθείας των συγχρόνων των. Τέτοιες περιπτώσεις έχουμε άφηνηθεί πολλές από την ιστορία της τέχνης. Σήμερα θα διηγηθούμε μιá άξιη σχετικά περίπτωση ενός μεγάλου Γερμανού ζωγράφου του περασμένου αιώνου, του Γουσταύου Γκρήφ.

Ο Γουσταύος Γκρήφ ήταν ένας από τους μεγαλύτερους Γερμανούς καλλιτέχνας της περασμένης γενεάς. Έχει άφησει αξιοσημείωτα γιωματικούς πίνακας και δυο ζωδες είχε αποκτήσει, χωρίς στην τέχνη του, μεγάλη φημη, μεγάλη υπόληψη και μεγάλη επίσης περιουσία. Είχε διορισθή καθηγητής της καλλιτεχνικής Ακαδημίας του Βερολίνου, κατείχε μιá εκλεκτή κοινωνική θέση και είχε δημιουργήσει μιá ευρύπληθη οικογένεια. «Όλοι οι σημερινοί καλλιτέχναι της Γερμανίας έχουν πολλά διδαχθεί άπ' αυτόν.

Βασίσαστε στα 1879. Ο καθηγητής Γκρήφ, γνωστότατος την εποχή εκείνη από άλλους πίνακας του, είχε συλλάβει στην καλλιτεχνική του φαντασία το σχέδιο ενός νέου έργου του, στο οποίο, πρώτου το έκτελεσει άξια, είχε δώσει τον τίτλο: «Το Παραμυθισμ».

Γιά την έκτελεσι όμως του αξιοσημείωτου αυτού πίνακος, χρειάζοταν ένα μοντέλο. Και το μοντέλο αυτό το έβλεπε ο Γκρήφ με τά μάτια της ψυχής του: «Έρχεσε νάναι ένα κορίτσι, μιá κατέξασθη κόρη, με όνειροπόλα μάτια και με όμοιωνώτατες γραμμές. Ξεπλωμένη ή νέα αυτή επάνω στην καταπορόσηνη γλή, κάτω από την ελαφρή σκιά των φυλλομάτων, θα άφηνε το μεγαλύτερο μέρος του ολόκληρου σώματός της να το γαυδίσκων, καίοντας εύθια επάνω του ή άπινες του ήλιου. Αλλά θα ήταν το «Παραμυθισμ», όπως το είχε συλλάβει ο καλλιτέχνης...

Τέλος κατά το θέρος του 1879, ο καθηγητής Γκρήφ βρήκε το μοντέλο που άποζητούσε με τόσο θέση. Ήταν ή Μαρία Ρότγκερ, κόρη μιás καλής οικογενείας του Βερολίνου, δέκα όχτω χρονών μόλις, από τις λίγες εκείνες γυναίκες, που είνε γεννημένες για να εμπνεύσων, γεμάτη ζωή, φλόγα και νεότη. Η Μπέρτα δέχθηκε κατενθουσιασμένη την πρότασι του ζωγράφου, και οι δυο μαζί έφηναν για μιá έρημη άσχη, όπου θα έβλεπε το φως το όνειρομένο «Παραμυθισμ»...

Στά τέλη του φθινοπώρου, όταν ο καθηγητής Γκρήφ γύοισε μαζί με τη Μπέρτα Ρότγκερ στο Βερολίνο, ο πίνακας του περιείχε το σχέδιο που του χρειάζοταν. Τον γεμισό δε άπουανόθηκε στο άτελιέ του, και τον αναμάλισσε. Στά 1881, το «Παραμυθισμ» έξετέθη σέ μιá αίθουσα. Ήταν ένα αληθινό αξιοσημείωμα, το οποίο έκανε πάταγο, όχι μόνο στη Γερμανία, αλλά και σέ όλον τον πολιτισμένο κόσμο.

Από ολόκληρα χρόνια πέρασαν, κατά τά όποια το αξιοσημείωτο αυτό έργο προκάλυψε το θαυμασμό των φιλοτέχνων στο Λονδίνο, όπου είχε πάει να το έκθείσε ο δημιουργός του.

Ήρθε τέλος το 1883. Ο Γκρήφ γυφίζοντας από το Λονδίνο, έβλεπε ως άποψις σέ μιá δίχη, που γινόταν σ' ένα δικαστήριο του Βερολίνου. Ήταν μιá άσημαντη έντελος δίχη, χωρίς κανένα γενεωότερο ένδοξαφέρον, ή όποια όμως έπρόκειτο να έχη ολόθετα άποτελέσματα. Η κατάθεσι του ζωγράφου ήταν επιβαρυντική για την κατηγορημένη, κάποια κυρία Χάννεναν. Και τότε ο συνήγορός της, ένας νεαρός δικηγόρος Μπερνστάιν, τόλμησε ν' αναφερθεί κάτω μέσα στο δικαστήριο είνε βράσος του Γκρήφ, κάτι που δεν είχε καμιά άπολύτως σχέση με την υπόθεσι, μιá που αυτός το μεταχειρίσθηκε σέ μιá στυγρή όργη, μόνο και μόνο για να μειώσει τη σημασία της επιβαρυντικής καταθέσεως του ζωγράφου: —Κύριοι δικαστάι, είνε ο νεαρός αυτός δικηγόρος, κατακόχκινος από το θυμό του, ζωομένος ή κατάρθει του καθηγητή...

Γκρήφ είνε επιβαρυντική για την πελάτιδά μου, γιατί ο καθηγητής Γκρήφ χάρει έξαιρωτική υπόληψιος στην κοινωνία. Μά θα πιστώσω στον κύριο καθηγητή να είνε που μετροπαθείς στους χαρακτηρισμούς που δίδει στους άλλους. Θα τώ το σύστημα ιδιαίτερως αυτό, γιατί πρέπει να θυμηθώ λιγάκι μιá περιπέτεια που είχε, προέπειτα άξια, με ένα κορίτσι δέκα όχτω μόλις χρονών!...

—Τι έννοείτε; ούτως θυμωμένος ο ζωγράφος. —Έννοώ τις σχέσεις σας με την δεσποινίδα Ρότγκερ, φώναζε ο δικηγόρος. Σχέσεις, που ώρισμένως δεν σας τιμούν!

Ήταν ένα τρομερό σκάνδαλο που ξεσπούσε ξαφνικά. Ο καθηγητής Γκρήφ κατηγορείτο ότι έρωτεύθηκε ένα άνηλικο κορίτσι! Μά ο ζωγράφος ήταν γήριος, άνδρωπος σαράντα πέντε χρονών, με δύο γιούς, που είναν την ίδια ηλικία με το κορίτσι, το όποιο τον κατηγορούσαν ότι άγαπούσε.

Την άλλη μέρα της δίχης, ο ζωγράφος παρουσιάστηκε και πάλι στο δικαστήριο. Απτήν τη φορά όπισ το άλοιοθεύσαν και ή Μπέρτα Ρότγκερ, το μοντέλο της, ή άδελφή της Έμμα και ή μητέρα της. Και τότε όλα μαζί κατέθεσαν ένόχως ότι όσο κατήγγειλε ο δικηγόρος Μπερνστάιν δεν ήταν παρά άλλη φαντασία και βρομερή συζητήσια. Έπειτα άπ' αυτά, το σκάνδαλο φωνήσαν πως είχε άποσοθίσει.

Πέντε μήνες πέρασαν. Ούτε ο ζωγράφος, ούτε ή οικογένεια της Μπέρτας Ρότγκερ δεν θέλησαν να δώσουν συνέχεια σ' απτήν τη θλιβερή υπόθεσι, και δεν έβλιναν καμιά άγωγή εναντίου του δικηγόρου. Μά στο ίδιο διάστημα, οι έχθροι του καλλιτέχνου—και ένας μεγαλοφυής Έχει πάντοτε έχθρούς όλους τους ταπεινούς και μίσερους άνδρωπους—τοργήσαν τον δικηγόρο Μπερνστάιν και στο τέλος τον έπεισαν να ζητήσει άπ'ότις άγωγή εναντίου του ζωγράφου. Και ο δικηγόρος αυτός, θέλοντας μ' αυτόν τον τρόπο να δημιουργήσει θόρυβο γύρω από το όνομά του, έβλινε την άγωγή: Κατήγγειλε τον Γκρήφ επί ψευδορκίαι παρακαθήσει είνε ψευδορκίαι κ.τ.λ.

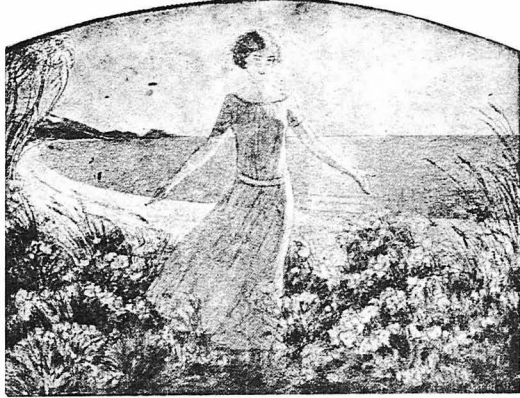
Όλα αυτά έβλιναν μισακτώτα. Μιá ολόκληρη συννομοσία είχε έξεγερθεί στα κορμιά εναντίου του καλλιτέχνου. Και μιá μέρα, ο ζωγράφος, ή Μπέρτα Ρότγκερ, ή άδελφή της και ή μητέρα της συλληφθήσαν. Απονομολογούν έβλιναν στο χρηματοκομείο του καλλιτέχνου να να βρουν τά πιστήρια, που θα προσκόμζαν στον άνακριτή.

Ετσι το σκάνδαλο ξανάρχισε τρομερό και επί μήνες ολόκληρους κρατούσε σέ συζήτηση την κοινή γνώμη. Ο ζωγράφος και ή άσχη οικογένεια Ρότγκερ έκρατούντο στη φυλακή, ενώ στο ίδιο διάστημα που συνεχιζόνταν ή άνακρισις, το «Παραμυθισμ» έκανε τη θαυμαστική του περιόδησι στις πρωτεύουσες της Εβρώπης. Στο τέλος άρχισε ή δίχη, ή όποια κράτησε μέρες πολλές.

Ενας—ένας περνούσαν έμπερος από το δικαστήριο οι φθονεροί μίσητες της κατηγορίας. Επρόκειτο να άποδειχθί ότι ο καθηγητής Γκρήφ είχε διαφθείρει την δεσποινίδα Ρότγκερ. Έπειτα ήρθε ή σειρά των πιστηρίων. Ήταν πρώτα-πρώτα διάφορες άποδείξεις για μεγάλα ποσά που είχε δώσει κατά καιρούς ο καθηγητής Γκρήφ στην οικογένεια Ρότγκερ, κα' έπειτα ένα δέμα με ποιήματα, τά όποια ο ζωγράφος είχε μέσα στο χρηματοκομείο του, με μιá σημείωσι προς τά παιδιά του, να τά κάρων όταν θα πέθανε, χωρίς να τά διαβάσων. Όλα αυτά τά ποιήματα ήταν γεμιστά από φλογερή άγάπη, την όποια ο καλλιτέχνης έξεδήλωνε προς το «Παραμυθισμ» του, προς την «Μπέρτα του»! Τι έσημειωναν όλα αυτά;

Και τότε πάλι ο ζωγράφος σηκώθηκε για να άπολογηθί κα' όμολόγησε, με δάκρυα στα μάτια, το μεγάλο μυστικό του: —Ναι, είνε, άγάπησα την Μπέρτα Ρότγκερ. Ήταν ένα φλογερό αίδημα, από κείνα που σκοπίζουν το λογικό. Όταν ή Μπέρτα Ρότγκερ μπήκε για πρώτη φορά στο άτελιέ μου, ήταν σαν να έμπαινε ή άνοιξι και ο ήλιος μαζί της. Την άγάπης, που γονιμοποίησε την έμπνευσί μου. Μαζύ της έζει κάτω, στην έρημη άσχη, δημιουργή...

σ α μ ε τ ό «Παο α μ θη». Έπέσασε σέ ένα παρόπωμα, ναί.

Εταξεί-
δευáme στις
Ισπανικές ά-
κτές, ως δέ-
κα μίλια μα-
κριά από το
Κάπο-Νάο, ά-
πάντη στην
'Αλικάντη.

Ο καιρός
ήτανε θερμός
και συννεφια-
σμένος, και-
ρός θλιμένος
και πληρη-
ζός, ό όποιος φαινόταν πώς θα έβραζε σε καμιά μπόρα.

Αφού έμεινα άρκετή ώρα στο κατάστρωμα κοιτάζοντας τά βου-
νά της Βαλεντίας, κατέβηκα στη καμπίνα μου, όπου άρχισα να φυλ-
λομετρού κάποιον βιβλίον για να περάσω την ώρα μου. Έξωφρα θυω-
σά καταλάβα πως το πολυεμώ μας έκανε σκόπε. «Τί να συνέβη»; ψι-
θύρισα. Κι' έτρεξα άμέσως στο κατάστρωμα.

—Τί τρέχει; ρώτησα τον άξιωματικό της υπηρεσίας.
— Η ναυαρχία έκανε σήμα: « Α ν θ ρ ω π ο ς σ τ η θ ά λ α σ σ α » μου άπάντησε αυτός.

Πραγματικώς, όπως μάθαμε σε λίγο, ένας ναύτης που καθότανε
μέ το κεφάλι άκουμπισμένο στο χέρι του, σηκώθηκε άπτότομα, έτρεξε
στην άκρη του θεωρητό και έπεσε στη θάλασσα! Έπεσε χωρίς να
ξαναγεινή πλέον. Έπί τρείς ώρες ώργώσαμε σιωπηλά και επίμονα τό
πέλαγος, ψάχνοντας να βρούμε τον άτυχο αυτό ναύτη, μα του κάκου
κοιτάζαμε. Δέν φάνηκε πονηδό...

Ποιάς ήταν ό αυτός; "Ενα
νησιωτάκι, όπως έμαθα, ένας
άπό τους ναύτες μας, που θά τον
έβλαψαν όταν μάθαιναν τό χα-
μό του στο μικρό νησί του, ή
άστρομαλλόσρα μητέρα του, κι ό
γέρος πατέρας του.

Τά θεωρητά άνελετύχθησαν
κατόνιν σε γραμμή και άπομα-
κρινήθηκαν άργά-άργά προς τούς
ζώφους του νότου.

Ο καιρός μας στό ταξίδι
πενοδός μονότομος. Τά πολεμι-
κά μας έφτασαν τέλος στο Γι-
βλατιά, πήγα μεχρι της Διο-
σαβόνας και τέλος άποφασίσα-
με να ξαναγερούσουμε... Ο και-
ρός όμως τώρα είχε άλλάζει.
Μάς έδρανε άγρια τοικνιά ενός
γυφίσιμα από τό Γιβλατιά στη
Μεσόγειο.

Έλαφρά κακοδιάθετος από τη
διαρκή κακοκαιρία, είχα κλει-
στεί νωρίς στη καμπίνα μου, και
αφού διάβασα άρκετή ώρα, έ-
κλεισα τά μάτια μου για να
κοιμηθώ.

Άδίκως όμως γυφίσα και ξα-
ναγύφισα από τό ένα πλευρό στο
άλλο. Ο ύπνος δέν μ' έπαυσε,
δέν μπορούσα να κλεισω μάτι... Πόσην ώρα βασανίζομαιν έτσι, δέν
θυμάμαι. Τέλος άρχισα να βυθίζομαι στο γλυκό πρωτότυπο, όταν ένα
έλαφρό βογγητό τράβηξε την προσοχή μου. Χωρίς ν' άνοιξω τά μά-
τια μου, έπροσέξα ν' άκούω καλύτερα. Ναι, ήταν ένα βογγητό πογγι-
ματικό, καθώς και ενδιάκριτο, ξεχωριστό από του πλοίου τους θο-
ρήβους, τη βουή του άνέμου και τό κροτάλιαμα της βροχής. Άπό
που έρχόταν θυωσ; ... Δέν μπορούσα να καταλάβω, όσο και άν προ-
σπάθισα. Βογγούσαν τάχα στις διπλάνες καμπίνες; Στο διάδρομο;

Έγώ άγάχιστα σε κείνην τη νεότη της, έκείνη σε μένα την τέχνη
μου και την ψυχή μου!...

Και πράγματι, αυτή ήταν ή άλληφα. Η κατηγορία ήταν σωστή.
Η μητέρα της Μιέρτα πού είχε μάθει όλα έπειτα, από τό στόμα του
ιδίου του Γκέρφ. Μά όλοι μαζί άπεφασίσαν να κρατήσουν τό πράγμα
μυστικό, για να σώσουν την ιπόλημή του καλλιτέχνη και την τιμή
της οικογενείας.

Φαντάζεται κανείς τι έπαρκοθύθηκε, έπειτα άτ' αυτήν την όμολο-
γία. Η Γερμανία διαφρόθηκε σε δύο στρατόπεδα, μα οι έχθροι του
καλλιτέχνη ήταν οι περισσότεροι και ό ζωγράφος καταδικάστηκε.
"Έπειτα από έξη μήνες ό Γκέρφ βγήκε από τη φυλακή, μα δέν έξισο
πολύ. Πέθανε σε ένα έξοχικό κτήμα του, όπου είχε άποσφρθεί, για ν'
άποφύγη τά μάτια και τά στόματα του κόσμου.

Όσο για τη Μιέρτα Ρότγκε, κι' αυτή είχε ένα άσχημο τέλος.
"Έπειτα από την πολυέστηρη δίκη, έγινε ήτοποιός και κατά το χορνή-
μα. Άργότερα παντρεύτηκε, μα ό γάμος της δέν στάθηκε ευτυχι-
σμένος. Και τότε πειά, χωρισμένη από τον άντρα της, έπεσε στο
βόρβορο, και ένα πρωί
τη βρήκαν έυλασμένη
σε ένα δρόμο του Βε-
ρόλινου, τον 'Ιανουάριο
του 1914!...

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΙΟΥ ΦΡΙΤΣ ΡΟΖΕΣΤΑ'ΙΝ

Ο ΠΝΙΓΜΕΝΟΣ

"Άξαφρα έ-
νας άλλος πε-
οίσεργος θόρυ-
βος άρχισε ν'
άκούγεται. Ο
θόρυβος ενός
σώματος που
γλιστρούσε
άν' έξω, στο
τοίχωμα του
πλοίου, σε ν'
κάποιος να ά-
γωνιζόταν ν'
άνέθι στο θω-
ρηκό του να

Ξανάτεφε βαρεία στη θάλασσα!...

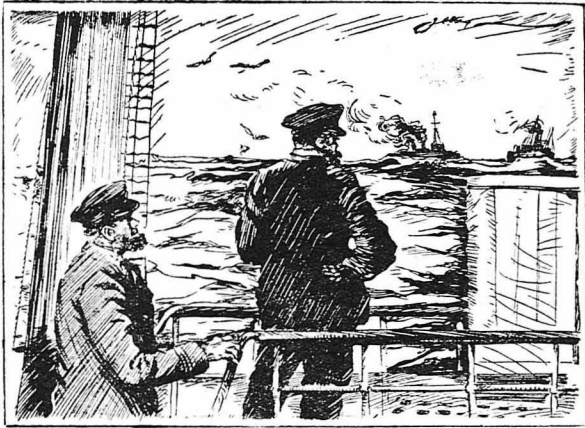
Τη στιγμή αυτή τό ρολόγι της καμπίνας μου χτύπησε μίαμίση μετά
τά μεσάνυχτα. Ο άνεμος έξω ούφλασε. Έν τούτοις τό βογγητό ά-
κούγονταν τόσο καθαρά, ώστε πετάχισα τέλος άπάνω, τυλίχτηκα στο
άδιάδρομό μου και βγήκα στο κατάστρωμα.

Η θάλασσα ήταν ταραγμένη και κατακόκκινη. Έξωφρα και κύ-
ταξα όστόσο παντού, μα δέν είδα τίποτα... τίποτα...

Κατέβηκα πάλιν στην καμπίνα μου, άναρω τό ήλεκτροκό και άρ-
χισα να διαβάσω έναν τόμο του "Όρμιν, έκείνον που περιέχει τό
"Ελιζήσιο του Σατανά".

Μά στο τέλος βαρέθηκα, τό πέταξα στο τραπέζι και προσεπάθη-
σα να κοιμηθώ.

Ότε κοιμόμουν, ούτε ξιπνητός ήμωνα, όταν, μέσα στο βαθύ
σοκαδί της νύχτας και του λογισμού μου, άκουσα πάλι τό βογγητό
να άντηχί πιο πένθημα άκούμη.

Είδα ότι βρισκόμαστε στο ίδιο μέρος πούχε πέσει και είχε πνιγεί
ό ναύτης...

"Άκουγα επίσης τον ίδιο θό-
ρυβο του σώματος που άγωνι-
ζότανε ν' άνέθι στο πλοίο. Κι'
έξωφρα άντελήθηνα μέσα στο
σοκαδί, ότι κάποιος είχε γα-
τζωθεί στο φρεγγίτη της καμπί-
νας μου!... Ναι, έννοιωθα πως
κάποιος κινάσε μέσα άτ' τό
φρεγγίτη. "Ήταν φοβερό!...

"Ένα κροφό πέρασε τό σήμα
μου... Άναρω εούδής ένα πλι-
τό και τότε είδα περασμένο
στον φρεγγίτη ένα χέρι!... Ένα
χέρι!... Ναι, ήταν χέρι!... Εί-
δα καθαρά τη σκεδωρόνημη σή-
κα του. Και τό βογγητό άκου-
γότανε τώρα πιο βαθύ, πιο
συνεχές, πιο δυνατό, πιο άγωνιό-
δες, κοντά μου, έκει δίπλα μου,
άπό τό έξω όπως μέρως του
θεωρητό. Και σε κάθε ούφλαση
του άνέμου, άντηχούσε ά-
κόμα πιο άνατριχαστικό, σαν
θόρυβος ψυχής βασανισμένης.

Πόσον καιρό κράτησε αυτό,
δέν μπορώ να πώ. Θυμάμαι μό-
νον ότι σιγά-σιγά όλα σώλασαν
γύρω μου, τό χέρι χάθηκε και
βύθισα στον ύπνο...

Τό πρωί, πριν πάω στην ύ-
πηρεσία μου, άνέβηκα μια στιγμή στο κατάστρωμα για να χαρμό
φρονέτω άέρα. Μόλις όπως βρέθηκα έπάνω και κινάταξα γύρω μου,
είδα ότι βρισκόμαστε στο ίδιο μέρος, στο όποιο είχε πέσει κι' είχε
πνιγεί ό ναύτης μας. Η άναάλυμη αυτή μ' έκανε ν' άνατριχιάσω.

"Όλα λοιπόν τά άκούσιματα και τά δομάτια της νύχτας, τά βογγη-
τά, τό χέρι που προσπαθούσε να γατζωθεί και να βουή ένα μέρος
να πιαστή στον φρεγγίτη, οι άναστεναγμοί, οι μυστηριώδεις βρόντοι,
προέχονταν άπό τον πνιγμένο ναύτη...

Και τί έξήγησα μπορούσε να δώσει κανείς σ' όλα αυτά;
"Ήταν ό βροκόλακος του αυτός που έπυτοσε να ξαναμηνί στο θω-
ρηκό και να γυράση στην πατρίδα του;

Στό ερώτημά μου αυτό δέν μπορούσα να δώσω καμιά άπάντηση.
Κανένας δέν ξέρει τί γίνεται ύστερα από τό θάνατο. Κανένας δέν
έβλεπε ποτέ τό μυστήριο αυτό... Έξωφρα λοιπόν τό σταυρό μου και
πήγα ν' αναλάβω ύπηρεσία ψυχοφρονέτας:

— Ο Βροκόλακος του πνιγμένου ναύτη... Αυτός ήταν!... Αι-
τός!...

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ

"Η καρδιά της γυναίκας μοιάζει με τό χιόνι. Άμα λερωθί λίγω,
μεταβάλλεται σε λάσπη.
Ζολά
"Ο άνδρας άταίπει άτ' τη γυναίκα πολύ λίγα. Η γυναίκα άπαι-
τεί άπό τον άνδρα τό πάν.

Σοπενάουερ

Η ηλιουπία του έ-
ραστού είχε φόρος λα-
τρείας.

A. Καπύς

